

3. Дикий І.В. Борсук лісовий (*Meles meles* L.): аналітичний огляд публікацій / І.В. Дикий, І.В. Делеган, І.І. Делеган // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2002. – Вип. 12.3. – С. 30-45.

4. Корнєєв О.П. Борсук. Екологія та використання в мисливському господарстві / О.П. Корнєєв. – К. : Вид-во "Урожай", 1967. – 79 с.

5. Татаринов К.А. Звірі західних областей України / К.А. Татаринов. – К. : Вид-во АН УРСР, 1956. – 188 с.

6. Хоєцький П.Б. Борсук в умовах півдня Закарпаття / П.Б. Хоєцький // Вісник Львівського університету. – Сер.: Біологічна. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. – 2006. – Вип. 41. – С. 77-82.

7. Хоєцький П.Б. Облік норних звірів і деяких інших екологічних груп ссавців / П.Б. Хоєцький // Природа Розточчя : зб. наук.-техн. праць заповідника "Розточчя". – Івано-Франкове, 1999. – Вип. 1. – С. 139-140.

8. Хоєцький П.Б. Стаціональне поширення борсука в умовах Вікнянського лісництва природного заповідника "Медобори" / П.Б. Хоєцький // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку : матер. наук. конф. – Львів : Вид-во "Сполом", 2008. – С. 126-129.

9. Хоєцький П.Б. Стаціональне розташування поселень норних звірів в угіддях Букачівського та Скалатського лісництв / П.Б. Хоєцький // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2001. – Вип. 11.1. – С. 43-44.

Хоєцький П.Б., Паренюк А.П. Распространение борсука в угодьях Скалатского лесничества Государственного предприятия "Тернопольское лесное хозяйство"

Проаналізовано біотопічне розповсюдження поселень *Meles meles* в угоддях Скалатського лісництва. В древостоях лісництва більшість нор обнаружено в условиях влажной грабовой дубравы в возрасте от 61 до 80 лет, полнотой 0,7.

Ключевые слова: нора, древостой, полнота.

Khoyetsky P.B., Pareniuk A.P. Meles meles expansion on the grounds of Skalat forestry of The Ternopil' forest sector state enterprise

The *Meles meles* biotopic expansion settlements on the Skalat forestry grounds are analyzed. The most holes are revealed under the humid hornbeam grove conditions in the forestry, at the age of 61-80 years old, and with the completeness of 0.7.

Keywords: hole, forest, completeness.

УДК 630*[001.7+903+94]

Здобувач М.Х. Шершун¹, канд. екон. наук

РЕСУРСНО-ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ОБСЯГІВ ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІСОПРОДУКЦІЇ

Проведено аналіз ресурсно-виробничого потенціалу лісогосподарських підприємств України. Розглянуто динаміку заготівлі та реалізації деревини підприємствами лісової галузі протягом останніх років. Зазначено загальні тенденції до зростання обсягів заготівлі деревини та її реалізації. Поряд із цим, відбувається зниження реалізації деревини на внутрішньому ринку, що пов'язано із зниженням темпів виробництва та спадом у деревообробній галузі.

Ключові слова: ресурсно-виробничий потенціал, економічне оцінювання, лісозаготівля, лісопродукція.

Серед найважливіших факторів, які визначають становлення ресурсно-виробничого потенціалу лісової галузі, є ефективність використання лісосічного фонду та перспективи щодо його збільшення. Збільшення обсягів використання лісових ресурсів можливе лише за умови забезпечення збалансованого розвитку лісової галузі, дотримання принципів раціонального та невиснажливого користування. Збільшення обсягів лісокористування можливе за умов розширеного відтворення лісових ресурсів, підвищення продуктивності та якісного складу лісів.

Варто зазначити, що запаси лісосировинних ресурсів є нерівномірними на території України. Це актуалізує регіональний підхід під час розроблення концептуальних основ підвищення використання лісових ресурсів. Такий підхід недостатньо використовувався в умовах централізованого управління лісовими ресурсами. В умовах ринкової економіки регіональна політика ведення лісового господарства, використання лісових ресурсів набуває принципового значення, потребує нових підходів у вирішенні проблем раціонального лісокористування. Важливе значення у характеристиці використання лісових ресурсів мають: обсяги заготівлі деревини, інформація про реалізацію деревини на внутрішньому ринку та поставленої на експорт, обсяги перероблення деревини та використання для власних потреб.

У 2008 р. обласними управліннями лісового та мисливського господарства заготовлено 12391 тис. м³ деревини. Заготівля деревини становила 103,7 % відносно наявних лісосировинних ресурсів. З огляду на те, що обсяги заготівлі деревини від рубок головного користування становили 95,5 %, потрібно стверджувати, що надпланове використання деревини відбулося внаслідок проведення рубок догляду. Із загального обсягу заготовленої деревини реалізовано у круглому вигляді 11058 тис. м³ що у вартісному еквіваленті становило 2349069 тис. грн (сума без ПДВ). Реалізовано деревини на внутрішній ринок – 8704,5 тис. м³ що становило 1640043 тис. грн. Загальний обсяг експорту деревини у круглому вигляді становив 2353,6 тис. м³ (709025 тис. грн). Реалізація круглої деревини у 2008 р. становила 89,2 %. На переробку було поставлено 1314,6 тис. м³ (10,6 %). Загальний обсяг використаної деревини на власні потреби становив 247,5 тис. м³ (2,0 %). Якщо на початок 2008 року залишки деревини становили 1482,7 тис. м³, то наприкінці року – 1257,1 тис. м³.

Обсяги заготівлі деревини від рубок головного користування для багатьох підприємств становили половину, а то й менше загальних обсягів заготівлі. Низька частка деревини, заготовленої від рубок головного користування, свідчить про на значні обсяги рубок догляду, санітарних та інших рубань. Зростання обсягів заготівлі від таких рубок є негативною тенденцією, яка зумовлена незадовільним розподілом лісових насаджень за групами віку та переважанням молодників і середньовікових насаджень, а також збільшення обсягів санітарних рубок унаслідок погіршення стану насаджень.

Реалізація круглої деревини на внутрішньому ринку становила понад 60 % для більшості управлінь лісового господарства, а у середньому – 70-80 %. Варто зазначити надзвичайно високий відсоток реалізації деревини у круглому вигляді підприємствами, які мають високий експортний потенціал

¹ Інститут агроєкології і природокористування; народний депутат України

як за обсягами заготівлі деревини, так і за територіальним розташуванням. Частка переробленої деревини від загального обсягу лісозаготівель є надзвичайно низька. Це потребує пошуку шляхів економічного стимулювання глибокого перероблення деревини як на внутрішньому ринку, так і в межах самих лісгосподарських підприємств. Ще меншими є обсяги використання деревини на власні потреби.

Загальні обсяги заготівлі деревини у 2009 р. становили 11461 тис. м³. Обсяги заготівлі деревини від рубок головного користування – 5753 тис. м³. Із загального обсягу заготівлі деревини реалізовано у круглому вигляді 10335 тис. м³ (у тому числі на внутрішній ринок – 8046,8 тис. м³). Обсяги реалізації круглої деревини у 2009 р. на експорт становили 2288,7 тис. м³. Загальні обсяги реалізації деревини на внутрішньому ринку у вартісному еквіваленті – 2230747 тис. грн (сума без ПДВ), зокрема на внутрішньому ринку – 1388489 тис. грн, на експорт – 842257 тис. грн. Частка експорту реалізованої продукції у вартісному еквіваленті становила 37 %. Відсоток реалізації продукції від загального обсягу лісозаготівель становив 90,2 %. Незначні обсяги деревини спрямовано на переробку – 1239,3 тис. м³, а також використано на власні потреби – 267,4 тис. м³. Частка використання лісопродукції на переробку в середньому становила 10,8 %, а на власні потреби – 2,3 %.

Аналіз заготівлі та реалізації деревини свідчить про значні обсяги проведення рубок догляду та інших рубок. Обсяги заготівлі деревини від цих видів рубок у 2009 р. становила 5708 тис. м³ або 49,8 %. Тобто майже половину загальних обсягів становила деревина, заготовлена від рубок догляду, санітарних та інших видів рубок. Поряд із цим спостерігаємо позитивні тенденції щодо зростання частки деревини, заготовленої від рубок головного користування та зменшення (на 3 %) обсягів заготівлі деревини від рубок догляду та інших рубок. Загальний обсяг заготівлі відносно планового показника становив 105,9 %. Враховуючи те, що план виконання обсягів заготівлі від рубок головного користування становив 97,5 %, надлишкова заготівля деревини відбулася внаслідок проведення рубок догляду, санітарних та інших видів рубок.

Унаслідок нижчих обсягів заготівлі деревини у 2009 р., порівняно з 2008 р. (12391 тис. м³ та 11461 тис. м³) зменшилися обсяги реалізації деревини у круглому вигляді – від 11058 тис. м³ до 10335 тис. м³, що призвело до зменшення надходжень у вартісному еквіваленті – від 2349069 тис. грн (сума без ПДВ) до 2230747 тис. грн (сума без ПДВ). Дещо скоротилися також обсяги реалізації деревини у круглому вигляді на експорт (2353,6-2288,7 тис. м³). Поряд із зниженням загального обсягу реалізації деревини на експорт у 2009 р. реалізація продукції у вартісному еквіваленті зросла від 709025 тис. грн до 842257 тис. грн, що зумовлено зростанням вартості деревини на зовнішніх ринках, а також збільшенням обсягів поставок сертифікованої деревини. Частка деревини, спрямованої на переробку, а також використаної на власні потреби протягом 2008-2009 рр. істотно не змінилася та залишалася на рівні 10 % та 2 % відповідно.

Обсяги заготівлі деревини від рубок головного користування у 2009 р. в межах управлінь змінювалися незалежно від зони розташування управлінь

та загальних обсягів заготівлі. Низька частка обсягів заготівель деревини від рубок головного користування була у Поліссі та Карпатському регіоні. У зоні Лісостепу обсяги заготівлі деревини від рубок головного користування становили близько 50 %. Низькими обсягами заготівлі деревини від рубок головного користування та низькою їх часткою у загальному обсязі лісокористування характеризується більшість підприємств степової зони (до 4 %). Аналіз наведених даних свідчить про негативні тенденції щодо неповного використання лісосічного фонду за проведеними рубками головного користування та збільшення понадпланових обсягів заготівлі деревини від інших видів рубок, зокрема рубок догляду, санітарних та інших видів рубок. У 2010 р. підприємствами ДКЛГ було заготовлено 12897,5 тис. м³ деревини (рис.)

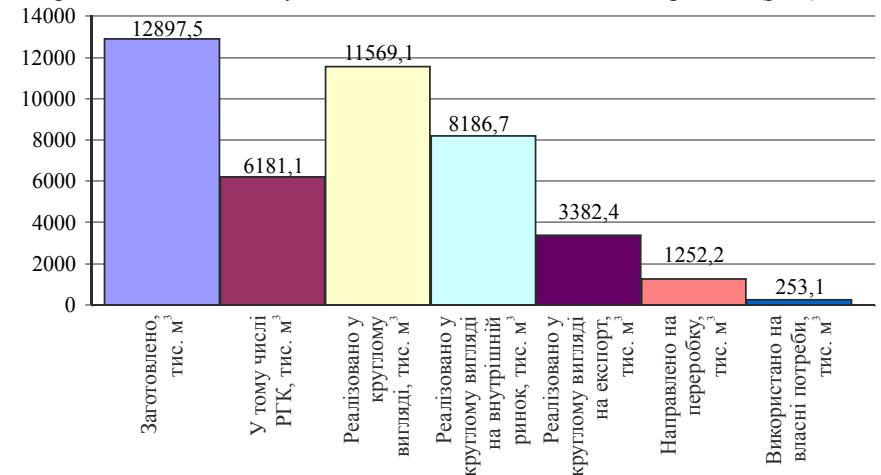

Рис. Обсяги заготівлі та реалізації деревини підприємствами ДКЛГ у 2010 р.
(складено на основі інформації ДКЛГ за 2010 р.)

За даними рис., обсяги заготівлі деревини від рубок головного користування становили 6181,1 тис. м³. Більшість деревини було реалізовано у круглому вигляді, обсяг реалізації якої становив 11569,1 тис. м³. Найбільшу частку деревини у круглому вигляді було реалізовано на внутрішньому ринку. Загальний обсяг реалізації цієї деревини – 8186,7 тис. м³. Обсяг реалізованої деревини у круглому вигляді на експорт – 3382,4 тис. м³. Спрямовано на переробку – 1252,2 тис. м³ а використано на експорт – 253,1 тис. м³.

Найбільші обсяги заготівлі деревини за січень-грудень 2010 р. були у Житомирському ОУЛІМГ – 1957,3 тис. м³. Дещо нижчі обсяги заготівлі деревини були у Рівненському – 1273,6 тис. м³, Київському – 991,5 тис. м³, Івано-Франківському – 835,8 тис. м³ та Львівському – 831,7 тис. м³. Досить високі обсяги заготівлі деревини у 2010 р. були й у інших підприємствах лісового господарства Полісся та Карпатського регіону, зокрема: Чернігівському – 797,1 тис. м³, Волинському – 758,1 тис. м³ та Чернівецькому – 616,4 тис. м³. Низькі обсяги заготівлі деревини характерні для степової зони. Зокрема, обсяги заготівлі деревини у Миколаївському, Дніпропетровському, та Запорізькому обласних управліннях лісового та мисливського господарства становили

ли від 28 до 30 тис. м³ деревини. Основна частка деревини, заготовлена від рубок головного користування та для більшості управлінь, становить понад 50 %. Поряд із цим, за найбільших обсягів заготівлі деревини у Поліському регіоні частка деревини, заготовленої від рубок головного користування, є досить низькою та часто становить близько третини. Низька частка заготовленої деревини від рубок головного користування також характерна для окремих підприємств Карпатського регіону. Близько 50 % заготовленої деревини цими підприємствами відправлено на експорт і лише близько 10-15 % спрямовано на переробку. На власні потреби лісогосподарські підприємства використовують лише 1-5 % заготовленої деревини.

Висновки. Аналіз динаміки заготівлі та реалізації деревини свідчить про зростання загальних обсягів заготівлі деревини протягом останніх років від 12391,2 тис. м³ до 12897,5 тис. м³. Проте поряд із загальними тенденціями до збільшення обсягів рубок головного користування частка заготовленої від них деревини протягом останніх двох років знизилася на 2 %. Спостерігаємо тенденції до зростання обсягів експорту деревини, особливо протягом 2010 р. коли експорт збільшився на 6 % і становив 26 % від загального обсягу заготовленої деревини. Незважаючи на збережені тенденції щодо поставок деревини на переробку, обсяги яких протягом останніх трьох років знаходяться на рівні 1314-1252 тис. м³, частка їх знизилася на 2 %. Такі тенденції спричинені зниженням попиту на деревину на внутрішньому ринку, що пов'язано із зниженням темпів будівництва та спадом виробництва у деревообробній промисловості та меблевого виробництва. Внаслідок цього виникає необхідність у запровадженні економічних механізмів щодо підвищення темпів зростання економіки та стимулювання внутрішнього ринку лісової продукції. Поряд із цим, збільшення обсягів використання лісових ресурсів можливе лише за умови забезпечення збалансованого розвитку лісової галузі, дотримання принципів раціонального та невиснажливого користування, підвищення продуктивності та якісного складу лісів.

Література

1. Генсірук С.А. Ліси України / С.А. Генсірук. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1992. – 408 с.
2. Грабинський І.М. Еколого-економічна система України: порівняльний аналіз / І.М. Грабинський. – Львів : Вид-во НТШ, 1997. – 126 с.
3. Гринів Л.С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії / Л.С. Гринів. – Львів : Вид-во Львів. НУ ім. Івана Франка, 2001. – 240 с.
4. Державна програма розвитку лісогосподарського і ліспромислового комплексів України на період до 2015 року / Затв. рішенням Кабінету Міністрів України від 02.08.1993 р., № 14959/9. – 18 с.
5. Ендерс А. Економіка природних ресурсів / А. Ендерс, І. Квернер. – Вид. 2-ге, [переклад та доп.]. – СПб. : Изд-во "Питер", 2004. – 256 с.
6. Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – С. 415.
7. Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3. – С. 12.
8. Коваль Я.В. Воспроизводство лесных ресурсов: эколого-экономические проблемы / Я.В. Коваль, Е.В. Мишенин, А.М. Царенко и др. – К. : Изд-во СОПС Украины НАН Украины. – 2002. – 314 с.
9. Державна програма розвитку лісогосподарського і ліспромислового комплексів України на період до 2015 року / Затв. рішенням Кабінету Міністрів України від 02.08.1993 р., № 14959/9. – 18 с.
10. Долішній М.І. Регіональні аспекти екологізації економіки / М.І. Долішній // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Екологізація економіки як інстру-

мент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2005. – Вип. 15.6. – С. 103-111.

11. Европейский список критериев и наиболее подходящих количественных индикаторов : конф. Министров по вопросам сохранения лесов в Европе, 16-17 июня 1993 г., Хельсинки. – М. : Изд-во ВНИИЦлесресурс, 1995. – 19 с.

12. Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2005. – Вип. 15.6. – 538 с.

13. Коваль Я.В. Економічна оцінка лісових ресурсів: методологія, методика, практика / Я.В. Коваль. – К. : Вид-во "Лібра", 1998. – 40 с. (Препринт / НАН України, РВПС України; 3-98.

14. Концепція сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року / Схвалена постановою Президії УААН 13.03.2003 р., спільним наказом по Міннагрозполітики України, Мінкоресурсів України. – К. : Вид-во "Ліга нова", 2003. – 30 с.

15. Концепція управління агроландшафтами : наук. вид. / Схвалена постановою Бюро Президії УААН від 23.10.2008 р., № 10 / за наук. ред. О.І. Фурдичка. – К. : Вид-во "Невро-Прес", 2008. – 15 с.

16. Кравець П.В. Критерії та індикатори сталого управління лісами / П.В. Кравець, П.І. Лакиза // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2002. – Вип. 12.7. – С. 146-158.

17. Фурдичко О.І. Лісова галузь України у контексті збалансованого розвитку: теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційні аспекти / О.І. Фурдичко, В.В. Лавров. – К. : Вид-во "Основа", 2009. – 424 с.

Шершун М.Х. Ресурсно-производственный потенциал лесохозяйственных предприятий Украины: экономическая оценка объемов лесозаготовок и реализации лесопродукции

Проведен анализ ресурсно-производственного потенциала лесохозяйственных предприятий Украины. Показана динамика заготовки и реализации древесины предприятиями лесной отрасли на протяжении последних лет. Отмечены тенденции по увеличению объемов заготовки древесины и ее реализации на экспорт. Наряду с этим, происходит снижение реализации древесины на внутреннем рынке, что связано со снижением темпов производства и спадом в деревообрабатывающей отрасли.

Ключевые слова: ресурсно-производственный потенциал, экономическая оценка, лесозаготовка, лесная продукция.

Shershun M. Kh. Resources-industrial potential of forest enterprises: the economic estimation of timber cuttings and realization of wood productions

The analysis of resources-industrial potential of forest enterprises of Ukraine is lead. It is shown dynamics of use and realization of woods by the enterprises wood branches during last years. Are marked tendencies on increase in volume of preparation wood and its realizations to export. Alongside with it there is a decrease in realization of wood in a home market that is connected to decrease in rates of manufacture and recession at wood branches.

Keywords: resources-industrial potential, economic estimation, timber cuttings, wood production.

УДК 630*[15+17]

Аспір. Т.В. Бондаренко; асист. В.П. Ходзінський –
НЛТУ України, м. Львів

ВПЛИВ РИЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИКОЇ СВИНІ (*SUS SCROFA L.*) НА ПІДЛІСОК

Розглянуто зміну параметрів кущів підліску ліщини та черемхи під впливом рийної діяльності свині дикої (*Sus scrofa L.*). Встановлено, що шляхом регулювання складу і густоти підліску можна підвищити активність функціонування тваринного компоненту лісу, попередити або зменшити негативні тенденції впливу на фауну тх